Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 21. septembrī [1]

Lieta C-605/21

Heureka Group a.s.
pret
Google LLC

(*Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa, Čehijas Republika) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Valsts tiesībās reglamentētas zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences tiesību pārkāpumiem – Iespēja balstīties uz Komisijas lēmumu, kas vēl nav kļuvis galīgs – Direktīva 2014/104/ES – Piemērojamība laikā – Pārkāpuma sākšanās pirms direktīvas stāšanās spēkā – Noilguma termiņš – Sākotnējā valsts tiesiskā regulējuma saderība ar LESD 102. pantu un Savienības tiesību efektivitātes principu

Satura rādītājs

I. Ievads . . . 2

II. Atbilstošās tiesību normas . . . 3

A. Savienības tiesības . . . 3

1. Regula (EK) Nr. 1/2003 . . . 3

2. Direktīva 2014/104 . . . 3

B. Čehijas tiesības . . . 5

III. Pamatlietas fakti un tiesvedība . . . 6

A. Komisijas procedūra lietā "*Google* iepirkšanās" un Lēmums C(2017) 4444 final . . . 6

B. *Heureka* civiltiesiskā zaudējumu atlīdzināšanas prasība valsts tiesā . . . 7

[1] Oriģinālvaloda – franču.

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā 8

V. Juridiskā analīze 10

A. Ievadjautājums: vai valsts tiesa var balstīties uz Komisijas lēmumu, kurš vēl nav kļuvis galīgs? 11

1. Komisijas lēmuma, kurš vēl nav kļuvis galīgs, saistošais raksturs 12

2. Vai pastāv pienākums apturēt tiesvedību pamatlietā? 13

B. Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu: spriedumā *Volvo* izdarīto konstatējumu nozīme šajā lietā 15

1. Pārkāpuma, kas tika izdarīts pēc Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, laikposms 15

2. Pārkāpuma, kas tika izdarīts pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, laikposms 18

C. Par trešo un ceturto prejudiciālo jautājumu: no Savienības tiesībām izrietošās prasības attiecībā uz noilguma regulējumu pirms direktīvas pieņemšanas 18

1. Vai noilguma termiņu var sākt skaitīt pirms pārkāpuma izbeigšanas? (trešais jautājums un ceturtā jautājuma i) punkts) 18

2. Vai noilguma termiņš var sākties, pirms cietusī persona ir uzzinājusi, ka attiecīgā rīcība ir konkurences noteikumu pārkāpums? (ceturtā jautājuma ii) punkts) 23

3. Vai noilguma termiņš ir jāaptur, kamēr notiek procedūra Komisijā un kamēr Komisijas lēmums tiek pārbaudīts tiesā? (ceturtā jautājuma iii) un iv) punkts) 24

VI. Secinājumi 25

I. Ievads

1. Saskaņā ar noilguma regulējumu, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/104/ES (2014. gada 26. novembris) par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem[2], 10. pantu, noilguma termiņus nesāk skaitīt, pirms konkurences tiesību aktu pārkāpums nav beidzies un prasītājs zina vai var pamatoti uzskatīt, ka tas zina galveno informāciju, kas raksturo pārkāpumu.

2. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai galvenokārt tiek lūgts pārbaudīt, vai pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanai noteiktā termiņa beigām prasība, saskaņā ar kuru noilguma termiņu nevar sākt skaitīt, pirms pārkāpums nav beidzies, izrietēja jau no LESD 102. panta, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu. Turklāt iesniedzējtiesa vaicā, vai ar Savienības tiesībām ir saderīgi daži citi valsts tiesībās paredzētā iepriekš spēkā esošā noilguma regulējuma aspekti, kuri

[2] OV 2014, L 349, 1. lpp.

tostarp attiecas uz zināšanu par to, ka attiecīgā rīcība ir konkurences tiesību normu pārkāpums, un uz noilguma termiņu apturēšanu, kamēr notiek procedūra Eiropas Komisijā, kā arī uz lēmuma, ar kuru konstatēts pārkāpums, apstrīdēšanu tiesā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Regula (EK) Nr. 1/2003

3. Regulas (EK) Nr. 1/2003 [3] 2. pantā "Pierādīšanas pienākums" ir noteikts:

"Jebkuros valstu vai Kopienas tiesas procesos [LESD 101. un 102.] panta piemērošanai [LESD 101.] panta 1. punkta vai [102.] panta pārkāpuma pierādīšanas pienākums ir pusei vai iestādei, kas norāda uz iespējamo pārkāpumu. Uzņēmumam vai uzņēmumu apvienībai, kas vēlas izmantot [LESD 101.] panta 3. punkta priekšrocības, ir pienākums pierādīt, ka minētā punkta nosacījumi ir izpildīti."

4. Šīs regulas 16. pantā "Vienāda Kopienas konkurences tiesību aktu piemērošana" ir paredzēts:

"1. Ja valstu tiesas atbilstoši [LESD 101.] vai [102.] pantam lemj par līgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas Komisijas lēmums, tās nevar pieņemt lēmumus, kuri ir pretrunā ar Komisijas pieņemto lēmumu. Tām arī jāizvairās no to lēmumu pieņemšanas, kas var būt pretrunā ar lēmumu, kuru iecerējusi Komisija tādu lietu izskatīšanā, ko tā uzsākusi. Lai to panāktu, valstu tiesa var izvērtēt, vai jāaptur tās tiesas procesi. Šis pienākums neierobežo tiesības un pienākumus, ko paredz [LESD 267.] pants.

2. Ja dalībvalstu konkurences iestādes atbilstoši [LESD 101.] pantam vai [102.] pantam lemj par līgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas Komisijas lēmums, tās nevar pieņemt lēmumus, kuri ir pretrunā ar Komisijas pieņemto lēmumu."

5. Saskaņā ar minētās regulas 25. panta 2. punktu:

"Laiku skaita no dienas, kurā izdarīts pārkāpums. Tomēr pārkāpumu turpināšanas vai atkārtošanas gadījumā laiku skaita no dienas, kurā pārtrauc pārkāpšanu."

2. Direktīva 2014/104

6. Direktīvas 2014/104 36. apsvērumā ir paredzēts:

"Valstu noteikumi par noilguma termiņu sākumu, ilgumu, apturēšanu vai pārtraukšanu nedrīkstētu būt tādi, kas nepamatoti kavē zaudējumu atlīdzināšanas prasību celšanu. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz prasībām, kuras pamatojas uz konkurences iestādes vai pārsūdzības tiesas konstatējumu par pārkāpumu. Tādēļ vajadzētu būt iespējai pēc konkurences iestādes procedūras celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību, kuras mērķis ir valsts un Savienības konkurences tiesību

[3] Padomes regula (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

akta izpilde. Noilguma termiņu nevajadzētu sākt skaitīt, pirms pārkāpums nav beidzies un pirms prasītājs zina vai var pamatoti uzskatīt, ka viņš zina par rīcību, kas ir pārkāpuma priekšmets, to, ka pārkāpuma rezultātā prasītājam ir nodarīts kaitējums, un pārkāpēja identitāti. Būtu jāļauj dalībvalstīm saglabāt vai ieviest absolūtus noilguma termiņus, kas ir parasti piemērojami, ar noteikumu, ka tādu absolūtu noilguma termiņu ilgums nepadara par praktiski neiespējamu īstenot tiesības uz pilnīgu atlīdzinājumu vai tās pārmērīgi neapgrūtina."

7. Šīs direktīvas 2. panta "Definīcijas" 1. un 12. punktā ir noteikts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1) "konkurences tiesību aktu pārkāpums" ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. vai 102. panta vai valsts konkurences tiesību aktu pārkāpums;

[..]

12) "galīgs nolēmums par pārkāpumu" ir tāds nolēmums par pārkāpumu, ko nevar vai vairs nevar pārsūdzēt ar parastiem pārsūdzības līdzekļiem".

8. Minētās direktīvas 9. pantā "Valstu nolēmumu spēks" ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka valsts konkurences iestādes vai pārsūdzības tiesas galīgajā nolēmumā konstatētais konkurences tiesību pārkāpums tiek uzskatīts par neapstrīdami pierādītu attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasību, kas celta to valsts tiesās saskaņā ar LESD 101. vai 102. pantu vai valstu konkurences tiesībām.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka 1. punktā minēto galīgo nolēmumu, kas pieņemts citā dalībvalstī, saskaņā ar valsts tiesību aktiem var iesniegt to valsts tiesā vismaz kā pirmšķietamu pierādījumu par to, ka ir noticis konkurences tiesību pārkāpums, un vajadzības gadījumā var izvērtēt kopā ar citiem pušu iesniegtajiem pierādījumiem.

3. Šis pants neskar LESD 267. pantā noteiktās [valstu tiesu] tiesības un pienākumus."

9. Šīs direktīvas 10. pantā "Noilguma termiņi" ir noteikts:

"1. Dalībvalstis saskaņā ar šo pantu paredz noteikumus, kas piemērojami noilguma termiņiem zaudējumu atlīdzināšanas prasību celšanai. Minētajos noteikumos paredz, kad sāk skaitīt noilguma termiņu, kāds ir tā ilgums un kādos apstākļos tas tiek pārtraukts vai apturēts.

2. Noilguma termiņus nesāk skaitīt, pirms konkurences tiesību aktu pārkāpums nav beidzies un prasītājs zina vai var pamatoti uzskatīt, ka tas zina:

a) par rīcību un to, ka tas ir konkurences tiesību pārkāpums;

b) to, ka konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā tam ir nodarīts kaitējums; un

c) pārkāpēja identitāti.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka noilguma termiņi zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanai ir vismaz pieci gadi.

4. Dalībvalstis nodrošina, ka noilguma termiņa skaitīšanu aptur vai atkarībā no valsts tiesību aktiem pārtrauc, ja konkurences iestāde attiecībā uz konkurences tiesību aktu pārkāpumu, uz kuru attiecas zaudējumu atlīdzināšanas prasība, veic izmeklēšanas vai procesuālu darbību. Apturējums beidzas agrākais vienu gadu pēc tam, kad nolēmums par pārkāpumu ir kļuvis galīgs, vai pēc tam, kad procedūra izbeigta citā veidā."

B. Čehijas tiesības

10. Atbilstoši informācijai, ko sniegusi iesniedzējtiesa, pirms 2017. gada 1. septembrī stājās spēkā *zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže* (Likums Nr. 262/2017 par zaudējumu atlīdzību konkurences jomā), tiesību uz zaudējumu atlīdzību noilgumu līdz 2013. gada 31. decembrim reglamentēja *zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník* (Likums Nr. 513/1991, Komerclikums) un pēc tam – no 2014. gada 1. janvāra līdz 2017. gada 31. augustam – *zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* (Likums Nr. 89/2012, Civilkodekss). Iesniedzējtiesas ieskatā atšķirība starp šiem diviem regulējumiem ir saistīta ar to, ka atbilstoši Komerclikumam noilguma termiņš ir četri gadi, taču saskaņā ar Civilkodeksu šis termiņš ir trīs gadi. Saistībā ar tiesvedību Tiesā iesniedzējtiesa, kurai vienīgajai ir kompetence interpretēt un piemērot valsts tiesības [4], norāda, ka ir jāņem vērā Civilkodeksa normas.

11. Civilkodeksa 620. panta 1. punktā ir noteikts:

"Noteicošie apstākļi tam, lai sāktu skaitīt noilguma termiņu tiesībām uz zaudējumu atlīdzību, ietver zināšanas par zaudējumiem un tās personas [identitātes] zināšanu, kurai ir pienākums tos atlīdzināt. Tas *mutatis mutandis* ir piemērojams arī zaudējumu atlīdzināšanai."

12. Civilkodeksa 629. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Noilguma termiņš ir trīs gadi."

13. Saskaņā ar Likuma Nr. 262/2017 par zaudējumu atlīdzību konkurences jomā 9. panta 1.–3. punktu:

"(1) Noilguma termiņš tiesību uz zaudējumu atlīdzību izmantošanai atbilstīgi šim likumam ir pieci gadi; Civilkodeksa 629. un 636. panta tiesību normas nav piemērojamas.

(2) Noilgums sākas dienā, kad attiecīgā persona uzzinājusi par zaudējumiem, tās personas [identitāti], kurai ir pienākums to atlīdzināt, un par konkurences ierobežojumu, vai dienā, kad tai bija jāuzzina vai kad tā varēja uzzināt šo informāciju, bet ne agrāk kā dienā, kad konkurences ierobežojums beidzās.

(3) Noilguma termiņš nesākas, kamēr konkurences iestādē notiek izmeklēšana vai procedūra par to pašu konkurences ierobežojumu, kā arī gadu no dienas, kad a) ir kļuvis galīgs konkurences iestādes pieņemtais lēmums vai tiesas nolēmums, ar kuru konstatēts šāds konkurences ierobežojums, vai b) kad izmeklēšana, procedūra konkurences iestādē vai procedūra tiesā ir tikusi izbeigta citā veidā."

[4] Skat. spriedumu, 2023. gada 24. jūlijs, *Statul român* (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, 76. punkts un tajā minētā judikatūra).

III. Pamatlietas fakti un tiesvedība

14. *Heureka Group a.s.* (turpmāk tekstā – "*Heureka*") – sabiedrība, kas darbojas pārdošanas cenu salīdzināšanas pakalpojumu tirgū Čehijas Republikā, prasītāja pamatlietā –, cēla *Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa, Čehijas Republika), kas ir iesniedzējtiesa, zaudējumu atlīdzināšanas prasību pret *Google LLC* pēc Komisijas 2017. gada 27. jūnija lēmuma lietā *Google Search* (Iepirkšanās) (turpmāk tekstā – "Lēmums C(2017) 4444 final") [5].

A. Komisijas procedūra lietā "Google iepirkšanās" un Lēmums C(2017) 4444 final

15. 2010. gada 30. novembrī Komisija publicēja paziņojumu presei, kurā tā norādīja, ka ir uzsākusi procedūru pret *Google*, pamatojoties tostarp uz Regulas (EK) Nr. 773/2004 2. panta 1. punktu, par iespējamu dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu meklēšanas tiešsaistē jomā [6].

16. 2013. gadā *Google* piedāvāja Komisijai saistības, lai atbildētu uz šīs iestādes paustajām bažām.

17. 2014. gada 27. maijā *Sdružení pro internetový rozvoj v České republice* (Biedrība interneta attīstībai Čehijas Republikā, turpmāk tekstā – "*SPIR*"), kuras biedre ir *Heureka*, publicēja paziņojumu presei, kurā pauda, ka nepiekrīt šīm saistībām.

18. 2015. gada 15. aprīlī Komisija pieņēma *Google* adresētu paziņojumu par iebildumiem, kurā tā provizoriski secināja, ka attiecīgā prakse ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana un līdz to tā pārkāpj LESD 102. pantu.

19. 2016. gada 14. jūlijā Komisija pieņēma papildu paziņojumu par iebildumiem un uzsāka procedūru par LESD 102. panta pārkāpumu arī pret *Google* mātesuzņēmumu – sabiedrību *Alphabet Inc.*

20. 2017. gada 27. jūnijā Komisija pieņēma Lēmumu C(2017) 4444 final. Ar šo lēmumu Komisija atzina, ka *Google* un *Alphabet*, kopš *Google* nonāca tā kontrolē, ir pārkāpuši LESD 102. pantu un Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ) 54. pantu. Komisijas ieskatā *Google* ir ļaunprātīgi izmantojis savu dominējošo stāvokli trīspadsmit vispārējo meklēšanas pakalpojumu valstu tirgos EEZ ietvaros, tostarp Čehijas Republikā, samazinot datplūsmu no savām vispārējo rezultātu lapām uz konkurējošiem pirkumu salīdzināšanas pakalpojumiem un palielinot šo datplūsmu uz savu pirkumu salīdzināšanas pakalpojumu, kam varēja būt – vai visticamāk bija – pret konkurenci vērsta ietekme attiecīgajos trīspadsmit pirkumu salīdzināšanas specializētās meklēšanas valstu tirgos, kā arī minētajos vispārējo meklēšanas pakalpojumu tirgos [7].

21. Komisija secināja, ka šis pārkāpums Čehijas Republikā ir noticis kopš 2013. gada februāra, un Lēmuma C(2017) 4444 final pieņemšanas brīdī, proti, 2017. gada 27. jūnijā, turpinājās. Komisija tādēļ uzskatīja, ka ir jāuzdod *Google* 90 dienu laikā pārtraukt tā rīcību un neveikt līdzīgu rīcību ar tādu pašu mērķi vai sekām [8].

[5] Lēmums C(2017) 4444 final (2017. gada 27. jūnijs) par procedūru saskaņā ar LESD 102. pantu un EEZ līguma 54. pantu (Lieta AT.39740 – *Google* meklēšana (Iepirkšanās) (turpmāk tekstā – "lieta *Google Shopping*").

[6] Komisijas Regula (2004. gada 7. aprīlis) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101. un 102.] pantā (OV 2004, L 123, 18. lpp.); IP/10/1624, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/ip_10_1624.

[7] Spriedums, 2021. gada 10. novembris, *Google* un *Alphabet*/Komisija (*Google Shopping*) (T-612/17, EU:T:2021:763, 55., 57., 67. un 70. punkts).

[8] Spriedums, 2021. gada 10. novembris, *Google* un *Alphabet*/Komisija (*Google Shopping*) (T-612/17, EU:T:2021:763, 71. un 666. punkts).

22. 2018. gada 12. janvārī Lēmuma C(2017) 4444 final kopsavilkums tika publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

23. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2017. gada 11. septembrī, *Google* cēla prasību par Lēmumu C(2017) 4444 final. Ar 2021. gada 10. novembra spriedumu lietā *Google* un *Alphabet*/Komisija (*Google Shopping*) (T-612/17, EU:T:2021:763) Vispārējā tiesa atcēla minēto lēmumu tikai daļā, kurā Komisija tajā bija konstatējusi *Google* pārkāpumu trīspadsmit valstu *vispārējās* meklēšanas tirgos EEZ ietvaros, balstoties uz pretkonkurences seku pastāvēšanu šajos tirgos, un noraidīja *Google* prasību pārējā daļā, it īpaši apstiprinot Komisijas analīzi attiecībā uz pirkumu salīdzināšanas *specializētās* meklēšanas tirgu.

24. Ar 2022. gada 20. janvāra prasības pieteikumu *Google* par Vispārējās tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, kura pašlaik tiek izskatīta [9].

B. Heureka civiltiesiskā zaudējumu atlīdzināšanas prasība valsts tiesā

25. Ar 2020. gada 25. jūnija prasības pieteikumu, kas iesniegts 2020. gada 26. jūnijā, *Heureka* cēla *Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa) zaudējumu atlīdzināšanas prasību pret *Google*. Ar šo prasību tiek lūgts atlīdzināt kaitējumu, kas *Heureka* esot nodarīts dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas dēļ, ko saskaņā ar Lēmumu C(2017) 4444 final *Google* esot īstenojis Čehijas Republikā laikposmā no 2013. gada februāra līdz 2017. gada 27. jūnijam. *Heureka* apgalvoja, ka *Google* esot izvietojis un atveidojis savu pārdošanas cenu salīdzināšanas pakalpojumu labākajā iespējamā vietā starp savu vispārējo meklēšanas pakalpojumu rezultātiem, kā rezultātā samazinājās *Heureka.cz* cenu salīdzināšanas portāla apmeklējumi.

26. *Google* iebilda pret minēto prasību, norādot it īpaši, ka tiesībām uz zaudējumu atlīdzību ir iestājies noilgums attiecībā uz laikposmu vismaz no 2013. gada februāra līdz 2016. gada 25. jūnijam [10]. Šī argumentācija balstās uz pieņēmumu, ka *Heureka* esot varējusi zināt gan pārkāpēju, gan faktu, ka tai ir nodarīti zaudējumi labu laiku pirms Lēmuma C(2017) 4444 final pieņemšanas.

27. Šajā ziņā *Google* norāda, ka bija acīmredzams, ka meklētājprogrammas "Google" nodrošinātājs bija sabiedrība *Google*, it īpaši, ņemot vērā Komisijas 2010. gada 30. novembra paziņojumu presei (skat. šo secinājumu 15. punktu).

28. Turklāt *Google* uzskata, ka jebkurā gadījumā ar to, ka 2014. gada 27. maijā *SPIR* publicēja paziņojumu presei, kurā tā pauda, ka nepiekrīt saistībām, kuras *Google* iesniedza Komisijai (skat. šo secinājumu 17. punktu), bija pietiekami, lai sāktos noilguma termiņa tecējums.

29. Šo iemeslu dēļ *Google* norāda, ka šajā lietā piemērojamais noilguma termiņš sākās 2013. gada februārī, proti, kad sākās pārkāpums Čehijas teritorijā un kad radās apgalvotie zaudējumi, vai, vēlākais, 2014. gada 27. maijā, kad *SPIR* publicēja paziņojumu presei.

[9] Izskatīšanā esoša lieta C-48/22 P, *Google* un *Alphabet*/Komisija (*Google Shopping*).

[10] Šis datums ir aprēķināts, atskaitot četru gadu termiņu no *Heureka* prasības pieteikuma datuma (2020. gada 25. jūnijs). *Google* atšķirībā no iesniedzējtiesas uzskata (skat. šo secinājumu 10. punktu), ka piemērojamais valsts tiesiskais regulējums ir Komerclikums, kurā noteiktais noilguma termiņš ir četri gadi (tāpat skat. šo secinājumu 10. punktu), skaitot no brīža, kad cietusī persona ir uzzinājusi vai varēja uzzināt par zaudējumiem un tās personas [identitāti], kurai ir pienākums tos atlīdzināt.

30. *Google* ieskatā nekas neliedza *Heureka* celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību, ņemot vērā, ka šī sabiedrība varēja, kamēr notika ar šo prasību saistītā procedūra, pakāpeniski paplašināt tai radušos zaudējumu apmēru, pievienojot tiem daļējos zaudējumus, kuri laika gaitā pieauga.

31. Šādā kontekstā *Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa) ir šaubas par iepriekšējā valsts tiesiskā regulējuma, ar kuru reglamentēti noilguma termiņi, saderību ar Direktīvas 2014/104 10. panta 2. punktu un, attiecīgā gadījumā, ar LESD 102. pantu un efektivitātes principu. Iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar Civilkodeksa 620. panta 1. punktu trīs gadu noilguma termiņu sāk skaitīt ar brīdi, kad cietusī persona uzzinājusi vai kad var uzskatīt, ka tā ir uzzinājusi pārkāpēja identitāti un par nodarītajiem zaudējumiem. Attiecībā uz nosacījumu, kas saistīts ar zināšanu, ka ir radušies zaudējumi attiecīgā pārkāpuma dēļ, saskaņā ar *Nejvyšší soud* (Augstākā tiesa, Čehijas Republika) veikto Civilkodeksa 620. panta 1. punkta interpretāciju pietiekot ar uzzināšanu par daļējiem zaudējumiem, lai sāktos noilguma termiņa tecējums. Zaudējumi, īpaši turpinātu vai atkārtotu pārkāpumu gadījumos, esot dalāmi, un katrus "jaunos zaudējumus" varot izvirzīt atsevišķi, un katru jauno zaudējumu gadījumā sākoties jauns noilguma termiņš.

32. Iesniedzējtiesas skatījumā šajā lietā tas nozīmē, ka katrs *Google* tīmekļvietnē veiktais vispārējais meklējums, kas ir novedis pie *Google* cenu salīdzināšanas pakalpojuma rezultātu labvēlīgāka izvietojuma un atveidošanas, esot izraisījis jauna autonoma noilguma termiņa sākšanos.

33. Turklāt šī tiesa norāda, ka atšķirībā no Direktīvas 2014/104 10. panta Civilkodeksā nav noteikta prasība, ka cietušajai personai ir jāzina tas, ka attiecīgā rīcība ir konkurences tiesību pārkāpums. Civilkodekss nesaturot arī noteikumu, kas ļauj apturēt vai pārtraukt noilguma termiņu uz laikposmu, kamēr notiek izmeklēšana par šo rīcību, nedz noteikumu, atbilstoši kuram noilguma termiņa apturēšana beidzas ne agrāk kā vienu gadu pēc tam, kad lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums, ir kļuvis galīgs.

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā

34. Šādos apstākļos *Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa) ar 2021. gada 29. septembra lēmumu, kas Tiesā reģistrēts 2021. gada 30. septembrī, uzdeva tai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 2014/104] 21. panta 1. punkts un Savienības tiesību vispārējie principi ir jāinterpretē tādējādi, ka Direktīva 2014/104, it īpaši tās 10. pants, ir tieši vai netieši piemērojama strīdā par visu to zaudējumu atlīdzināšanu, ko izraisījis LESD 102. panta pārkāpums, kurš sākās pirms Direktīvas 2014/104 stāšanās spēkā un beidzās pēc tās transponēšanai noteiktā termiņa beigām, situācijā, ja zaudējumu atlīdzināšanas prasība ir tikusi celta pēc transponēšanas termiņa beigām, vai arī tie ir jāinterpretē tādējādi, ka Direktīvas 2014/104 10. pants ir piemērojams tikai tai apstrīdētās rīcības daļai (un no tās izrietošajai zaudējumu daļai), kas notikusi pēc Direktīvas 2014/104 stāšanās spēkā vai, attiecīgā gadījumā, pēc [minētās direktīvas] transponēšanas termiņa beigām?

2) Vai atbilstoši Direktīvas 2014/104 un/vai LESD 102. panta, kā arī efektivitātes principa jēgai un mērķim, pareiza ir tāda Direktīvas 2014/104 22. panta 2. punkta interpretācija, saskaņā ar kuru "jebkuri valsts pasākumi, kas pieņemti, ievērojot 21. pantu, un kas nav [22. panta] 1. punktā minētie", ir valsts tiesību normas, ar kurām tiek transponēts Direktīvas 2014/104 10. pants, citiem vārdiem sakot, vai Direktīvas 2014/104 10. pantam un noilguma noteikumiem ir piemērojams Direktīvas 2014/104 22. panta 1. punkts vai arī tā 2. punkts?

3) Vai ar Direktīvas 2014/104 10. panta 2. punktu un/vai LESD 102. pantu, kā arī ar efektivitātes principu ir saderīgi tādi valsts tiesību akti un to interpretācija, kuros "zināšanas par to, ka nodarīti zaudējumi", kas ir nepieciešamas subjektīvā noilguma termiņa uzsākšanai, ir saistītas ar cietušās personas zināšanām par "atsevišķiem daļējiem zaudējumiem", kuri rodas pakāpeniski laikā, kad pastāv vai turpinās konkurences tiesību pārkāpums (jo judikatūra ir balstīta uz pieņēmumu, ka attiecīgā zaudējumu atlīdzināšanas prasība pilnībā ir dalāma), un attiecībā uz kuriem [zaudējumiem] sākas atsevišķi subjektīvie noilguma termiņi neatkarīgi no tā, vai cietušajai personai bija zināms viss to zaudējumu apmērs, kuri kopumā nodarīti ar LESD 102. panta pārkāpumu, proti, tādi valsts tiesību akti un to interpretācija, ar kuru tiek pieļauts, ka noilguma termiņš zaudējumu atlīdzināšanas prasībai par zaudējumiem, kuri radušies pret konkurenci vērstās rīcības dēļ, sākas, pirms ir beigusies šāda rīcība, kas izpaužas kā izdevīgāka sava cenu salīdzināšanas pakalpojuma izvietošana vai parādīšana, pārkāpjot LESD 102. pantu?

4) Vai Direktīvas 2014/104 10. panta 2., 3. un 4. punkts un/vai LESD 102. pants, kā arī efektivitātes princips pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir noteikts, ka subjektīvais noilguma termiņš zaudējumu atlīdzināšanas prasībām ir trīs gadi un to sāk skaitīt no dienas, kad cietusī persona uzzināja vai varēja uzzināt par daļējiem zaudējumiem un par to, kam ir jāatlīdzina zaudējumi, bet kurā nav ņemts vērā i) prettiesiskās rīcības pārtraukšanas brīdis, ii) tas, ka cietusī persona zināja par to, ka rīcība ir konkurences tiesību normu pārkāpums, un kas turklāt iii) neaptur vai nepārtrauc šo trīs gadu noilguma termiņu uz laiku, kad Komisijā notiek procedūra par LESD 102. panta pārkāpumu, kas vēl turpinās, kā arī iv) kurā nav ietverts princips, ka noilguma termiņa apturēšana beidzas ne agrāk kā vienu gadu pēc tam, kad lēmums par pārkāpumu ir kļuvis galīgs?"

35. Prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesā rakstveida apsvērumus iesniedza *Heureka*, *Google* un Komisija.

36. 2022. gada 22. jūnijā, proti, pēc rakstveida procesa pabeigšanas šajā lietā 2022. gada 21. martā, Tiesa pasludināja spriedumu lietā *Volvo* un *DAF Trucks* (C-267/20, turpmāk tekstā – "spriedums *Volvo*", EU:C:2022:494), kurā tā lēma it īpaši par Direktīvas 2014/104 10. panta būtību, kā arī par šīs tiesību normas piemērojamību laikā. Ņemot vērā līdzības starp minēto lietu un šo lietu, Tiesa vērsa iesniedzējtiesas uzmanību uz minēto spriedumu, jautājot, vai, ņemot to vērā, tā vēlas uzturēt savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

37. Ar 2022. gada 29. jūnija vēstuli, kas saņemta 2022. gada 1. jūlijā, iesniedzējtiesa norādīja Tiesai, ka tā uztur savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

38. Tomēr ar rakstveida paziņojumu, kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 27. septembrī, iesniedzējtiesa to informēja, ka atsauc sava lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pirmo un otro jautājumu, bet uztur trešo un ceturto jautājumu.

39. 2022. gada 20. decembrī Tiesa un ģenerāladvokāte visiem tiesvedības dalībniekiem uzdeva jautājumus, uz kuriem jāsniedz rakstveida atbilde un uz kuriem visi šie dalībnieki atbildēja. Iesniedzējtiesa pēc šiem jautājumiem arī iesniedza apsvērumus, kuri tika reģistrēti kā pielikums lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu.

40. Visi šie lietas dalībnieki arī tika pārstāvēti 2023. gada 20. marta tiesas sēdē.

V. Juridiskā analīze

41. Ar prejudiciālajiem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai *Heureka*, kas ir prasītāja pamatlietā un ir cēlusi prasību 2020. gada 26. jūnijā, un uzskata sevi par personu, kas cietusi no dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas, ko laikā no 2013. gada februāra līdz 2017. gada 27. jūnijam īstenojis *Google*, vēl joprojām var lūgt atlīdzību par zaudējumiem, kas nodarīti visā šajā laikposmā, vai arī tās tiesībām uz atlīdzību, gluži pretēji, jau ir iestājies noilgums attiecībā uz daļu no šī laikposma.

42. Šis jautājums rodas it īpaši tādēļ, ka pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas Čehijas tiesībās noilguma termiņa sākums bija saistīts vienīgi ar zināšanas faktu par zaudējumiem un to izraisītāju. Atbilstošajā judikatūrā tika uzskatīts, ka visi zaudējumi, kuri rodas konkurences tiesību turpināta pārkāpuma laikā, ir dalāmi daļējos zaudējumos un ka attiecībā uz katriem daļējiem zaudējumiem sāk skaitīt atsevišķu noilguma termiņu. Tādējādi tiesības uz atlīdzību noilgst atsevišķi un pakāpeniski.

43. Saskaņā ar šo judikatūru un iepriekš spēkā esošo trīs gadu noilguma termiņu – un ja balstās uz hipotēzi, kā apgalvo *Google* (skat. šo secinājumu 26.–29. punktu), ka *Heureka* zināja vai tai bija jāzina par zaudējumiem un par to izraisītāju jau no tā laikposma sākuma, attiecībā uz kuru tā pieprasa atlīdzību, vai katrā ziņā pirms pārkāpuma, kuru konstatēja Komisija, izbeigšanas – daļai *Heureka* tiesību uz zaudējumu atlīdzību, kas izrietēja no šī pārkāpuma, tās prasības celšanas brīdī jau bija iestājies noilgums [11].

44. Tomēr starplaikā stājās spēkā Direktīva 2014/104, atbilstoši kuras 10. panta 2. punktam zaudējumu atlīdzināšanas prasībai par konkurences tiesību pārkāpumu piemērojamā noilguma termiņa sākums ir atkarīgs ne tikai no brīža, kad prasītājs uzzinājis galveno informāciju par šo pārkāpumu, bet tas ir pakārtots arī pārkāpuma izbeigšanas faktam.

45. Direktīva 2014/104 stājās spēkā 2014. gada 26. decembrī. Tās transponēšanai noteiktais termiņš beidzās 2016. gada 27. decembrī. 2017. gada 1. septembrī stājās spēkā Likums Nr. 262/2017 par zaudējumu atlīdzību konkurences jomā, ar kuru Čehijas tiesībās tika transponēta Direktīva 2014/104.

46. Līdz ar to iesniedzējtiesa vispirms vaicā par Direktīvas 2014/104 10. panta piemērojamību laikā (pirmais un otrais prejudiciālais jautājums). Turpinājumā tā vēlas zināt, vai tāds noilguma regulējums, kāds bija paredzēts Čehijas tiesībās, pirms stājās spēkā valsts likums, ar kuru šī

[11] Šķiet, ka iesniedzējtiesa balstās uz šo hipotēzi, jo, ja tā uzskatītu, ka šī uzzināšana ir notikusi tikai pēc pārkāpuma izbeigšanas 2017. gada 27. jūnijā, pat piemērojot Čehijas Civilkodeksā iepriekšējo paredzēto trīs gadu noilguma termiņu, visām tiesībām, kas izriet no attiecīgā pārkāpuma, jebkurā gadījumā vēl nebūtu iestājies noilgums brīdī, kad *Heureka* cēla prasību 2020. gada 26. jūnijā. Šādā gadījumā nebūtu jāuzdod jautājums par pārkāpuma beigšanās nosacījumu, lai sāktu skaitīt noilguma termiņu.

tiesību norma ir transponēta, ir saderīgs ar minētās tiesību normas prasībām un/vai LESD 102. pantu, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu (trešais un ceturtais prejudiciālais jautājums).

47. Spriedumā *Volvo* Tiesa jau ir izskaidrojusi atsevišķus Direktīvas 2014/104 10. panta piemērošanas laikā aspektus. Tādēļ iesniedzējtiesa informēja Tiesu, ka pēc šī sprieduma pasludināšanas tā atsauc savu pirmo un otro prejudiciālo jautājumu. Tomēr ir lietderīgi pārbaudīt, ko šobrīd izskatāmajā lietā konkrēti nozīmē spriedumā *Volvo* veiktie konstatējumi (B sadaļa).

48. Šī pārbaude atklās, ka atbilde uz jautājumu par to, vai *Heureka* vēl joprojām var prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kuri tai nodarīti visā pārkāpuma laikposmā, ir atkarīga no tā, vai saskaņā ar valsts tiesībām noilgums attiecībā uz vienu šī laikposma daļu jau bija iestājies brīdī, kad beidzās Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņš. Atbilde uz šo jautājumu savukārt ir atkarīga no tā, vai pirms minētās direktīvas transponēšanas termiņa beigām no LESD 102. panta, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, jau izrietēja, ka valsts tiesībās nevar paredzēt noilguma termiņa sākšanos pirms turpināta Savienības konkurences tiesību pārkāpuma beigām. Šis jautājums būtībā atbilst trešajam prejudiciālajam jautājumam un ceturtā prejudiciālā jautājuma i) punktam. Šajā kontekstā ir jāaplūko arī ceturtā prejudiciālā jautājuma ii), iii) un iv) punkts, kuri attiecas uz citu iepriekš spēkā esošā valsts noilguma regulējuma aspektu saderību ar Savienības tiesībām (C sadaļa).

49. Taču pirms tam rodas ievadjautājums: šajā lietā, pretēji situācijai, kas tika aplūkota spriedumā *Volvo*[12] un rīkojumā lietās *Deutsche Bank*[13], Komisijas Lēmums C(2017) 4444 final, uz kuru balstās *Heureka*, lai pierādītu tā pārkāpuma esamību, ar kuru tai tika nodarīts kaitējums, un šī pārkāpuma ilgumu, vēl nebija kļuvis galīgs (skat. šo secinājumu 23. un 24. punktu). Tas raisa jautājumu par to, vai valsts tiesa tomēr var balstīties uz šo lēmumu, lai konstatētu attiecīgo pārkāpumu un tā ilgumu, kā arī lai noteiktu noilguma termiņu pamatlietā, vai arī tai ir jāaptur šīs lietas izskatīšana līdz brīdim, kad minētais lēmums kļūs galīgs. Tā kā ar LESD 267. pantu ieviestās sadarbības ar valstu tiesām procedūrā Tiesai ir jāsniedz iesniedzējtiesai noderīga atbilde, kas ļautu tai iztiesāt tās izskatīšanā esošo lietu[14], vispirms ir jārod atbilde uz šo jautājumu, pirms tiek aplūkoti iesniedzējtiesas uzdotie prejudiciālie jautājumi (A sadaļa).

A. Ievadjautājums: vai valsts tiesa var balstīties uz Komisijas lēmumu, kurš vēl nav kļuvis galīgs?

50. Saskaņā ar Direktīvas 2014/104 2. panta 12. punktu "galīgs nolēmums par pārkāpumu" ir tāds nolēmums par pārkāpumu, ko nevar vai vairs nevar pārsūdzēt ar parastiem pārsūdzības līdzekļiem.

51. Lēmums C(2017) 4444 final vēl nav kļuvis galīgs šīs tiesību normas izpratnē, jo tas ir ticis pārsūdzēts atcelšanas prasības ietvaros Vispārējā tiesā, kuras spriedums *Google* un *Alphabet* /Komisija (*Google Shopping*) (T-612/17, EU:T:2021:763) pašlaik ir pārsūdzēts Tiesā (šo secinājumu 23. un 24. punkts).

[12] Spriedums *Volvo*, 18. punkts.

[13] Rīkojums, 2023. gada 6. marts, *Deutsche Bank* (Aizliegta vienošanās – Euro procentu likmju atvasinātie instrumenti) (C-198/22 un C-199/22, EU:C:2023:166, 19. punkts).

[14] Skat. spriedumu, 2022. gada 10. februāris, *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld* (Noilguma termiņš) (C-219/20, EU:C:2022:89, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).

52. Vai šis fakts liedz prasītājam un valsts tiesai balstīties uz Komisijas lēmumā veiktajiem konstatējumiem, it īpaši uz to, kurš attiecas uz pārkāpuma esamību un tā ilgumu?

53. Nedomāju vis.

54. Tādējādi pat tādam lēmumam, kurš vēl nav kļuvis galīgs un kurā Komisija ir konstatējusi konkurences tiesību pārkāpumu, ir saistošas sekas, kamēr tas nav ticis atcelts (1. iedaļa). Valsts tiesa ir tā, kurai no tā jāizdara atbilstoši secinājumi tajā notiekošajā procedūrā un attiecīgā gadījumā jāizvērtē, vai tai ir jāaptur procedūra līdz brīdim, kad Komisijas lēmums kļūs galīgs, lai arī tas nav obligāti (2. iedaļa). Šis jautājums par to, vai valsts tiesa var balstīties uz Komisijas nolēmumu, kurš vēl nav kļuvis galīgs, ir jānošķir no jautājuma par to, vai noilguma termiņš tādā gadījumā ir jāaptur (šajā ziņā skat. šo secinājumu 132.–138. punktu).

1. Komisijas lēmuma, kurš vēl nav kļuvis galīgs, saistošais raksturs

55. Uz Savienības iestāžu tiesību aktiem principā ir attiecināma tiesiskuma prezumpcija, un tie tādējādi rada tiesiskas sekas tik ilgi, kamēr tie netiek atcelti vai atsaukti [15].

56. Šis princips nozīmē arī pienākumu atzīt minēto tiesību aktu pilnīgu efektivitāti, ja vien to prettiesiskumu nav konstatējusi Tiesa, un ievērot izpildāmību, ja vien Tiesa nav lēmusi apturēt to izpildi [16].

57. Ir taisnība, ka saskaņā ar LESD 288. panta ceturto daļu Komisijas pieņemts lēmums, kurā ir norādīti konkrēti adresāti, ir saistošs tikai šiem adresātiem. Tomēr nav strīda par to, ka šāds lēmums var arī radīt saistošas tiesiskas sekas, kas var ietekmēt trešo personu intereses, ja tas tās skar tieši un individuāli un būtiski maina to tiesisko situāciju [17].

58. Tā kā šāds lēmums rada saistošas tiesiskas sekas tā adresātiem un trešajām personām, kuras tas skar tieši un individuāli, balstoties uz pārkāpumu, kas konstatēts šajā lēmumā, citām trešajām personām, tādām kā *Heureka* un valsts tiesai, arī ir jāvar balstīties uz konstatējumiem, kas veikti minētajā lēmumā, kamēr tas nav atcelts. Valstu iestāžu un tiesu pienākums ievērot Komisijas lēmumu tiesiskuma prezumpciju izriet arī no LES 4. panta 3. punktā paredzētā lojālas sadarbības principa [18].

59. Turklāt saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 16. panta 1. punkta pirmo teikumu, ja valstu tiesas atbilstoši LESD 101. un 102. pantam lemj par līgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas Komisijas lēmums, tās nevar pieņemt lēmumus, kuri ir pretrunā Komisijas pieņemtajam lēmumam. Šāda lēmuma galīgais raksturs nav šajā tiesību normā paredzēts nosacījums.

[15] Spriedumi, 1994. gada 15. jūnijs, Komisija/*BASF* u.c. (C-137/92 P, EU:C:1994:247, 48. punkts); 2000. gada 14. decembris, *Masterfoods* un *HB* (C-344/98, EU:C:2000:689, 53. punkts), un 2004. gada 5. oktobris, Komisija/Grieķija (C-475/01, EU:C:2004:585, 18. punkts).

[16] Spriedumi, 1988. gada 7. jūnijs, Komisija/Grieķija (63/87, EU:C:1988:285, 10. punkts), un 1989. gada 21. septembris, *Hoechst*/Komisija (46/87 un 227/88, EU:C:1989:337, 64. punkts).

[17] Skat., piemēram, spriedumus, 1986. gada 28. janvāris, *COFAZ*/Komisija (C-169/84, EU:C:1986:42, 24. punkts); 1998. gada 31. marts, Francija u.c./Komisija (C-68/94 un C-30/95, EU:C:1998:148, 48.–58. punkts), un 2010. gada 29. jūnijs, Komisija/*Alrosa* (C-441/07 P, EU:C:2010:377, 90. punkts); skat. arī spriedumu, 1996. gada 11. jūlijs, *Métropole télévision* u.c./Komisija (T-528/93, T-542/93, T-543/93 un T-546/93, EU:T:1996:99, 59.–64. punkts), un rīkojumu, 2006. gada 18. septembris, *Wirtschaftskammer Kärnten* un *best connect Ampere Strompool*/Komisija (T-350/03, EU:T:2006:257, 54. punkts).

[18] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 21. novembris, *Deutsche Lufthansa* (C-284/12, EU:C:2013:755, 41. punkts).

60. Tādēļ tas atšķiras no Direktīvas 2014/104 9. panta, atbilstoši kuram valsts konkurences iestāžu lēmumiem pierādījuma spēks ir tikai tad, ja šie lēmumi ir galīgi [19]. Šo atšķirību pamato Savienības tiesību pārākums un Savienības iestāžu lēmumu saistošais spēks [20].

61. Ir taisnība, ka sprieduma lietā *Sumal* [21] 42. punktā Tiesa konstatēja, ka, lai atbildību par konkurences tiesību pārkāpumu piedēvētu kādai ekonomiskas vienības juridiskai vienībai, tam, ka vismaz viena juridiska vienība, kas pieder šai ekonomiskajai vienībai, ir piedalījusies tādā pārkāpumā, ir jābūt konstatētam Komisijas lēmumā, kurš ir kļuvis *galīgs* [22], vai šim faktam jābūt pierādītam autonomi attiecīgajā valsts tiesā gadījumā, ja Komisija nav pieņēmusi lēmumu par pārkāpuma esamību.

62. Tomēr nešķiet, ka no tā izriet, ka cietusī persona vai valsts tiesa var balstīties tikai uz tādā Komisijas lēmumā veiktajiem konstatējumiem, kurš ir kļuvis galīgs. Ja tā būtu, tas nozīmētu, ka prasītājam katrā ziņā būtu jāsagaida Komisijas lēmuma pārbaudes tiesā procedūras beigas, lai balstītos uz šajā lēmumā veiktajiem konstatējumiem. Tas varētu padarīt no LESD 101. un 102. panta izrietošo cietušo personu tiesību uz zaudējumu atlīdzību izmantošanu pārmērīgi grūtu, it īpaši, tā kā nav izslēgts, ka šo tiesību absolūtais noilgums iestājas, pirms tiek pabeigta minētā tiesvedība. Līdz ar to cietušajām personām varētu būt neiespējami celt prasības, pamatojoties uz lēmumu par Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumu [23].

2. Vai pastāv pienākums apturēt tiesvedību pamatlietā?

63. Komisijas lēmuma, kurš vēl nav kļuvis galīgs, principā saistošo raksturu apstiprina fakts, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 16. panta 1. punkta trešo teikumu nepieciešamība šādā gadījumā apturēt valsts tiesvedību ir jāizvērtē valsts tiesai. Ja attiecīgā tiesa nevarētu balstīties uz Komisijas lēmumu, kurš vēl nav kļuvis galīgs, tās tiesvedības apturēšanai faktiski vajadzētu būt šī rakstura, kas nav galīgs, automātiskām sekām.

64. Precīzāk, pat no Regulas Nr. 1/2003 16. panta 1. punkta struktūras izriet, ka Savienības likumdevējs, šķiet, ir paredzējis iespēju apturēt valsts tiesvedību gadījumā, kad vēl nav pieņemts lēmums, bet ir Komisijas iecerēts lēmums [24]. Lai arī nav skaidrs, kādēļ apturēšana nevarētu attiecīgā gadījumā izrādīties arī lietderīga vai pat nepieciešama, ja Komisijas lēmums vēl nav kļuvis galīgs, ar šo struktūru tomēr ir uzsvērts apturēšanas neautomātiskais raksturs šādā gadījumā.

[19] Šajā nozīmē attiecībā uz situāciju pirms Direktīvas 2014/104 stāšanās spēkā skat. arī spriedumu, 2023. gada 20. aprīlis, *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2023:298, 61.–63. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:32, 93. punkts).

[20] Šajā nozīmē skat. manus secinājumus lietā *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:32, 96. punkts).

[21] Spriedums, 2021. gada 6. oktobris, *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800).

[22] Mans izcēlums.

[23] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 28. marts, *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:263, 52. punkts).

[24] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 12. janvāris, *RegioJet* (C-57/21, EU:C:2023:6, 64. punkts). Regulas Nr. 1/2003 16. panta 1. punktā ir noteikts: "Ja valstu tiesas atbilstoši [LESD 101.] vai [102.] pantam lemj par līgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas Komisijas lēmums, tās nevar pieņemt lēmumus, kuri ir pretrunā ar Komisijas pieņemto lēmumu. Tām arī jāizvairās no to lēmumu pieņemšanas, kas var būt pretrunā ar lēmumu, kuru iecerējusi Komisija tādu lietu izskatīšanā, ko tā uzsākusi. *Lai to panāktu*, valstu tiesa var izvērtēt, vai jāaptur tās tiesas procesi. Šis pienākums neierobežo tiesības un pienākumus, ko paredz [LESD 267.] pants." (Mans izcēlums.)

65. Arī ar Direktīvu 2014/104 valsts tiesai nav aizliegts turpināt tiesvedību, ja Komisijā notiek procedūra par to pašu pārkāpumu. Procedūrām, ar kurām publiskajā vai privātajā sektorā tiek īstenotas Savienības konkurences tiesības, ir savstarpēji papildinošs raksturs, un principā tās var tikt veiktas vienlaicīgi [25]. Tam tā ir jābūt arī gadījumā, kad procedūra Komisijā ir pabeigta, bet Savienības tiesās notiek tās lēmuma pārbaude tiesā.

66. Kā norādījusi Komisija, vispārējs pienākums apturēt valsts tiesvedību radītu problēmas, iedrošinot uzņēmumus, attiecībā uz kuriem Komisija ir secinājusi, ka tie pārkāpj Savienības noteikumus konkurences jomā, celt prasības par lēmumu un pēc tam iesniegt apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas spriedumu ar vienīgo mērķi kavēt taisnīguma, kas izpaužas kā zaudējumu atlīdzināšana, panākšanu.

67. Kad valsts tiesa vērtē, vai ir nepieciešams vai lietderīgi apturēt tiesvedību, kas attiecas uz zaudējumu atlīdzināšanas prasību, kas celta pēc Komisijas lēmuma, kurš vēl nav kļuvis galīgs, valsts tiesai ir jāņem vērā, pirmkārt, procesuālā ekonomija, kā arī tās pienākums lojāli sadarboties ar Savienības iestādēm, kas attiecīgā gadījumā var likt sliekties par labu tiesvedības apturēšanai.

68. Otrkārt, ir jāņem vērā gan tiesības uz prasītāja efektīvu tiesību aizsardzību, gan atbildētāja tiesības uz tiesisko drošību, kuras var likt sliekties par labu nepieciešamībai izšķirt valsts strīdu saprātīgā termiņā [26]. Šādā kontekstā it īpaši ir jāņem vērā risks, ka absolūtais noilguma termiņš beidzas apturēšanas laikā, kā arī jāņem vērā stadija, kādā atrodas strīdīgā lēmuma pārbaudes tiesā, ko veic Savienības tiesa, procedūra, proti, ir jāzina, vai galīgu lēmumu šajā procedūrā var sagaidīt drīzā termiņā vai nē, kā arī, kā valsts tiesa pati vērtē Komisijas lēmuma spēkā esamību. Ja šajā ziņā tai ir šaubas, valsts tiesai ir jāuzdod Tiesai prejudiciāls jautājums [27].

69. Vēl viens aspekts, ko var ņemt vērā, vērtējot apturēšanas lietderību, ir tas, vai valsts tiesībās pastāv vai nepastāv ārkārtas tiesību aizsardzības līdzeklis, kurš attiecīgā gadījumā ļauj pārskatīt lēmumu, kas pieņemts ar zaudējumu atlīdzību saistītā procedūrā. Šķiet, ka šāda ārkārtas līdzekļa ieviešana nav vispārēji prasīta Savienības tiesībās [28], bet konkrētajā gadījumā, saskaņā ar iesniedzējtiesas norādēm, Čehijas tiesībās šāds līdzeklis pastāv.

70. No visa iepriekš minētā izriet, ka, pat ja tas vēl nav kļuvis galīgs, tādam Komisijas lēmumam par pārkāpumu kā Lēmumam C(2017) 4444 final ir saistošas sekas tādas zaudējumu atlīdzināšanas prasības ietvaros, kāda ir celta pamatlietā. Tātad iesniedzējtiesa var balstīties uz šo lēmumu, lai konstatētu pārkāpumu, kas esot radījis strīdīgos zaudējumus, un tā ilgumu. Tas neskar minētās tiesas iespēju apturēt tajā notiekošo tiesvedību, ja tā to uzskata par piemērotu šajā lietā esošo apstākļu dēļ.

[25] Skat. spriedumu, 2023. gada 12. janvāris, *RegioJet* (C-57/21, EU:C:2023:6, 65. un 66. punkts), kā arī ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā *RegioJet* (C-57/21, EU:C:2022:363, 45. un 46. punkts).

[26] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 10. februāris, *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld* (Noilguma termiņš) (C-219/20, EU:C:2022:89, 45. punkts). Skat. arī *mutatis mutandis* ģenerāladvokātes T. Čapetas [*T. Ćapeta*] secinājumus lietā *DB Station & Service* (C-721/20, EU:C:2022:288, 88. punkts).

[27] Skat. it īpaši spriedumu, 1987. gada 22. oktobris, *Foto-Frost* (314/85, EU:C:1987:452, 12.–20. punkts). Gadījumā, ja ir šaubas par Komisijas lēmuma spēkā esamību vai interpretāciju, skat. arī spriedumus, 2022. gada 1. augusts, *Daimler* (Aizliegta vienošanās – atkritumu savākšanas kravas automobiļi) (C-588/20, EU:C:2022:607, 27.–36. punkts), un 2021. gada 25. februāris, *VodafoneZiggo Group* /Komisija (C-689/19 P, EU:C:2021:142, 144. punkts).

[28] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Târşia* (C-69/14, EU:C:2015:662, 28., 29. un 38.–41. punkts).

B. Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu: spriedumā Volvo izdarīto konstatējumu nozīme šajā lietā

71. Ar pirmo un otro prejudicālo jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, cik lielā mērā Direktīvas 2014/104 10. pants, kurš attiecas uz noilguma termiņiem, ir piemērojams pamatlietā. Atbilde uz šo jautājumu izriet no Tiesas konstatējumiem spriedumā *Volvo*. Lai arī iesniedzējtiesa ir atsaukusi šos jautājumus, ir jāprecizē šī sprieduma nozīme šajā lietā, lai varētu sniegt tai noderīgu atbildi.

72. Saskaņā ar Direktīvas 2014/104 22. panta 1. punktu dalībvalstis nodrošina, ka valsts pasākumi, kas veikti, lai izpildītu minētās direktīvas materiālos noteikumus, netiek piemēroti ar atpakaļejošu spēku.

73. Atbilstoši spriedumam *Volvo* Direktīvas 2014/104 10. pants ir materiāls noteikums šīs direktīvas 22. panta 1. punkta izpratnē [29].

74. Lai noteiktu minētā 10. panta piemērojamību laikā, ir jāpārbauda, vai aplūkotā situācija ir radusies pirms minētās direktīvas transponēšanas termiņa beigām vai arī tā turpina radīt sekas pēc šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām [30].

75. Šajā nolūkā ir jānoskaidro, vai Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigu datumā, tas ir, 2016. gada 27. decembrī, pamatlietā aplūkotajai situācijai piemērojamais noilguma termiņš bija beidzies, un tas nozīmē, ka ir jānosaka brīdis, kad šis noilguma termiņš ir sācies [31].

76. Šajā lietā *Heureka* lūdz atlīdzību par kaitējumu, kas tai esot nodarīts tā iemesla dēļ, ka *Google*, kā norādīts Lēmumā C(2017) 4444 final, ir ļaunprātīgi izmantojis dominējošo stāvokli laikposmā no 2013. gada februāra līdz 2017. gada 27. jūnijam.

77. Šādos apstākļos ir jānošķir pārkāpuma, kas tika izdarīts pēc Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, laikposms (1. iedaļa) un pārkāpuma, kas tika izdarīts pirms šī termiņa beigām, laikposms (2. iedaļa).

1. Pārkāpuma, kas tika izdarīts pēc Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, laikposms

78. Tā pārkāpuma daļa, kas tika izdarīts pēc Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, proti, no 2016. gada 27. decembra līdz 2017. gada 27. jūnijam, ietilpst minētās direktīvas 10. panta piemērojamības laikā jomā.

79. Turklāt, sākot ar transponēšanas termiņa beigšanās brīdi, valsts tiesai, cik vien iespējams, valsts tiesības ir jāinterpretē, ņemot vērā Savienības tiesības, tomēr neveicot šo valsts tiesību normu interpretāciju *contra legem* [32].

[29] Spriedums *Volvo*, 43.–47. punkts.

[30] Spriedums *Volvo*, 48. punkts.

[31] Spriedums *Volvo*, 49. punkts.

[32] Spriedums *Volvo*, 52. punkts.

80. Šajā ziņā saskaņā ar iesniedzējtiesas skaidrojumiem Čehijas Augstākās tiesas judikatūrā "zināšanas par zaudējumiem", kuras Civilkodeksā noteiktas kā nepieciešamas, lai noteiktu noilguma termiņa sākumu, ir interpretētas tādējādi, ka, lai noteiktu subjektīvā noilguma termiņa sākumu, ir jāņem vērā zināšanas kaut vai tikai par daļējiem zaudējumiem, ko radījis konkurences tiesību turpināts pārkāpums.

81. Atbilstīgas interpretācijas pienākums liek valsts tiesām attiecīgā gadījumā mainīt iedibināto judikatūru, ja tā ir balstīta uz valsts tiesību interpretāciju, kas nav saderīga ar Savienības tiesību mērķiem. Tādējādi valsts tiesa nevar pamatoti uzskatīt, ka tā nevar interpretēt valsts tiesību normu atbilstīgi Savienības tiesībām tādēļ vien, ka šī norma pastāvīgi ir tikusi interpretēta ar Savienības tiesībām nesaderīgā veidā [33].

82. Atbilstoši šiem kritērijiem un neskarot iesniedzējtiesas veicamo pārbaudi, nešķiet neiespējami interpretēt valsts tiesības veidā, kas ir saderīgs ar Savienības tiesību prasībām.

83. No tā izriet, ka attiecībā uz zaudējumiem, kas radīti šīs pārkāpuma daļas laikā, noilguma termiņš nevarēja sākties, pirms tika izpildīti Direktīvas 2014/104 10. pantā noteiktie nosacījumi, proti, pirms pārkāpums beidzās un prasītājs uzzināja galveno informāciju par šo pārkāpumu.

84. Saskaņā ar spriedumu *Volvo*, lai gan nav izslēgts, ka cietusī persona var iepazīties ar informāciju, kas vajadzīga, lai celtu zaudējumu atlīdzināšanas prasību, krietni pirms Komisijas lēmuma kopsavilkuma publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, gadījumā, ja nav citu norāžu, tieši sākot ar šo brīdi var pamatoti uzskatīt, ka cietusī persona ir iepazinusies ar informāciju, kas vajadzīga, lai celtu prasību [34].

85. Tomēr *Google* šajā lietā aizstāv hipotēzi, ka *Heureka* zināja galveno informāciju par pārkāpumu jau pirms Lēmuma C(2017) 4444 final kopsavilkuma publicēšanas *Oficiālajā Vēstnesī* 2018. gada 12. janvārī. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai tas tā ir. Katrā ziņā, pat ja tas tā ir šajā lietā, noilguma termiņš tā pārkāpuma laikposmam, kurš tika izdarīts pēc Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām 2016. gada 27. decembrī, nevarēja sākties pirms minētā pārkāpuma izbeigšanas. Saskaņā ar Lēmumu C(2017) 4444 final šīs pārkāpuma izbeigšanas datums esot 2017. gada 27. jūnijs. Tomēr nekas neliedz iesniedzējtiesai attiecīgā gadījumā secināt, ka šis pārkāpums turpinājās ilgāk, nekā konstatēts Lēmumā C(2017) 4444 final, ja tas tiek pienācīgi pierādīts [35].

86. Šādā kontekstā ir lietderīgi precizēt – nav ne mazāko šaubu, ka brīdis, kurā "pārkāpums beidzās" Direktīvas 2014/104 10. panta 2. punkta izpratnē, ja viens un tas pats vienots un turpināts pārkāpums ilgst zināmu laiku, var būt vienīgi brīdis, kurā šāds pārkāpums pilnībā beidzas.

[33] Skat. spriedumu, 2021. gada 3. jūnijs, *Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario* (C-726/19, EU:C:2021:439, 86. punkts un tajā minētā judikatūra).

[34] Spriedums *Volvo*, 64.–71. punkts.

[35] *Heureka* ieskatā *Google* izbeidza pārmesto rīcību tikai 2017. gada 27. septembrī. Šis apgalvojums balstās it īpaši uz faktu, ka Lēmuma C(2017) 4444 final 1. panta otrajā daļā Komisija konstatēja, ka pārkāpums turpina notikt šī lēmuma pieņemšanas datumā, lai gan 3. pantā tā uzdeva *Google* to pārtraukt vēlākais 90 dienu laikā, skaitot no minētā lēmuma paziņošanas datuma. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda šis apgalvojums, ņemot vērā attiecīgā gadījumā Lēmuma C(2017) 4444 final faktisko paziņošanas datumu 2017. gada 30. jūnijā (atbilstoši *Google* apgalvojumiem tā prasībā par minēto lēmumu), un jānosaka pārkāpuma beigu precīzs datums.

87. Šis punkts nav skaidri precizēts minētajā tiesību normā, pretēji tam, kas bija paredzēts, kā to norāda iesniedzējtiesa, Komisijas sākotnējā priekšlikumā [36].

88. Tomēr šīs izmaiņas, šķiet, drīzāk atbilst formulējuma vienkāršošanai, nevis vēlmei grozīt jēgu. Proti, brīdis, kad pārkāpums "beidzas", vienota un turpināta pārkāpuma gadījumā var būt vienīgi brīdis, kad pārkāpums beidzas pilnībā. Pretējā gadījumā būtu bijis jāatsaucas uz brīdi, kad pārkāpums "tika izdarīts", kā tas ir Regulas Nr. 1/2003 25. panta 2. punktā, kurā precizēts, ka "laiku skaita no dienas, kurā izdarīts pārkāpums", izņemot "pārkāpumu turpināšanas vai atkārtošanas gadījumā, [kad] laiku skaita no dienas, kurā pārtrauc pārkāpšanu".

89. Turklāt Direktīvas 2014/104 2. panta 1. punktā "konkurences tiesību aktu pārkāpums" ir definēts kā "LESD 101. vai 102. panta vai valsts konkurences tiesību aktu pārkāpums", kas liek interpretēt jēdzienu "pārkāpums" direktīvas piemērošanas nolūkā, pamatojoties uz judikatūru par šīm tiesību normām. Saskaņā ar šo judikatūru, ja darbību virkne vai turpināta rīcība ietilpst kopīgā plānā to identiskā mērķa dēļ – kropļot konkurenci, tas ir vienots un turpināts pārkāpums [37] (vai, attiecīgā gadījumā, vienots un atkārtots pārkāpums [38]). Šis jēdziens ļauj Komisijai piemērot naudas sodu par visu vērā ņemto pārkāpuma periodu un nosaka noilguma sākumdatumu, proti, datumu, kad turpinātais pārkāpums ir beidzies [39].

90. Šajā lietā no Lēmuma C(2017) 4444 final izriet, ka pārkāpums Čehijas Republikā sākās 2013. gada februārī un tas turpinājās brīdī, kad tika pieņemts minētais lēmums (skat. šo secinājumu 21. punktu). Ir taisnība, ka Komisija nav skaidri kvalificējusi šo pārkāpumu par "vienotu un turpinātu pārkāpumu" iepriekš minētās judikatūras izpratnē. Tas noteikti ir tādēļ, ka šo jēdzienu pārsvarā izmanto, lai pierādītu LESD 101. panta pārkāpumu, kurus izdarījuši vairāki uzņēmumi un kuriem ir vairākas daļas, vienotību un turpinātību.

91. Tomēr šajā lietā – bez vajadzības izsmeļoši izmantot šo jēdzienu – šķiet acīmredzams, ka LESD 102. panta pārkāpums, ko izdarīja viens uzņēmums, izpaudās kā turpināta rīcība ar vienotu ekonomisku mērķi, proti, *Google* vispārējās meklēšanas rezultātu lapu izvietojums un rādīšana, kas ir labvēlīgāka paša *Google* salīdzinošās iepirkšanās pakalpojumiem, lai palielinātu datplūsmu uz šo salīdzinošās iepirkšanās pakalpojumu par sliktu konkurējošiem iepirkšanās salīdzināšanas pakalpojumiem [40]. Tādējādi pārkāpuma beigšanās var būt tikai brīdis, kurā šī turpinātā rīcība izbeidzās pilnībā.

92. Rezumējot, attiecībā uz laikposmu pēc Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām 2016. gada 27. decembrī noilguma termiņš nevarēja sākties, pirms beidzās pārkāpums, kā to konstatējusi Komisija, proti, 2017. gada 27. jūnijā, izņemot gadījumu, ja iesniedzējtiesa konstatē, ka pārkāpums beidzās vēlākā datumā.

[36] Skat. 2013. gada 11. jūnija Priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem, COM(2013) 404 final, 10. panta 3. punktu.

[37] Spriedumi, 1999. gada 8. jūlijs, Komisija/*Anic Partecipazioni* (C-49/92 P, EU:C:1999:356, 81. punkts); 2004. gada 7. janvāris, *Aalborg Portland* u.c./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6, 258. punkts), un 2012. gada 6. decembris, Komisija/*Verhuizingen Coppens* (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 41. punkts).

[38] Spriedumi, 2013. gada 17. maijs, *Trelleborg Industrie* un *Trelleborg*/Komisija (T-147/09 un T-148/09, EU:T:2013:259, 88. punkts), un 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija (T-655/11, EU:T:2015:383, 484. un 498. punkts).

[39] Spriedums, 2013. gada 17 maijs, *Trelleborg Industrie* un *Trelleborg*/Komisija (T-147/09 un T-148/09, EU:T:2013:259, 62. punkts).

[40] Skat. spriedumu, 2021. gada 10. novembris, *Google* un *Alphabet*/Komisija (*Google Shopping*) (T-612/17, EU:T:2021:763, 68. un 69. punkts).

2. Pārkāpuma, kas tika izdarīts pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, laikposms

93. Turpretim attiecībā uz pārkāpuma, kas tika izdarīts pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, laikposmu, proti, laiku no 2013. gada februāra līdz 2016. gada 27. decembrim, noilguma termiņa *dies a quo* ir atkarīgs no valsts tiesību normām [41].

94. Kā norādīts it īpaši šo secinājumu 42. un 43. punktā, saskaņā ar iesniedzējtiesas norādēm pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas Čehijas Civilkodeksā paredzēto trīs gadu noilguma termiņu sāka skaitīt ar brīdi, kad cietusī persona uzzināja par zaudējumiem un to izraisītāju, un saskaņā ar valsts judikatūru nebija jāgaida tāda pārkāpuma, kāds aplūkots šajā lietā, izbeigšanās. Ar šādu pārkāpumu izdarītos zaudējumus uzskatīja par dalāmiem, un dažādus noilguma termiņus sāka skaitīt pakāpeniski. Atbilstoši šai judikatūrai daļai *Heureka* tiesību uz zaudējumu atlīdzību noilgums jau esot iestājies pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām.

95. Tomēr, lai noteiktu, vai šīs valsts normas var būt piemērojamas šādi tai *Heureka* pieprasītajai zaudējumu daļai, kas atbilst laikposmam pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām, ir jāpārbauda, vai šis tiesību stāvoklis ir saderīgs ar Savienības tiesībām. Proti, pirms Direktīvas 2014/104 no LESD 102. panta, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, jau tieši izrietēja, ka noteikumiem, kas piemērojami prasībām, kuras ir paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kādas attiecīgajām personām izriet no Savienības konkurences tiesībām, nav jāpadara par praktiski neiespējamu vai pārmērīgi jāapgrūtina šo tiesību izmantošana [42]. Tādēļ ir jānoskaidro, vai saskaņā ar šiem noteikumiem, pat pirms Direktīvas 2014/104, noilguma termiņam, lai celtu zaudējumu atlīdzināšanas prasību par konkurences tiesību pārkāpumu, nebija jāsākas pirms šāda pārkāpuma izbeigšanās.

C. Par trešo un ceturto prejudiciālo jautājumu: no Savienības tiesībām izrietošās prasības attiecībā uz noilguma regulējumu pirms direktīvas pieņemšanas

96. Šis jautājums par to, kādas prasības izriet no Savienības tiesībām it īpaši attiecībā uz noilguma termiņa sākšanos pirms Direktīvas 2014/104 pieņemšanas, būtībā atbilst trešajam prejudiciālajam jautājumam, kā arī ceturtā prejudiciālā jautājuma i) punktam (1. iedaļa). Tikai tad, ja atbilde uz šo jautājumu atklātu, ka pirms direktīvas pieņemšanas Savienības tiesībās nebija noteikta prasība par pārkāpuma izbeigšanos, lai sāktos noilguma termiņš, pārējie ceturtā prejudiciālā jautājuma punkti kļūtu aktuāli (2. un 3. iedaļa).

1. Vai noilguma termiņu var sākt skaitīt pirms pārkāpuma izbeigšanas? (trešais jautājums un ceturtā jautājuma i) punkts)

97. Sprieduma *Volvo* 50. un nākamajos punktos, it īpaši 56. un 61. punktā, attiecībā uz situāciju, ko pirms direktīvas stāšanās spēkā reglamentēja valsts tiesības, Tiesa konstatēja, ka šajās valsts tiesībās noteiktais noilguma termiņš nevar sākties, pirms pārkāpums ir beidzies.

[41] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Volvo*, 50. punkts.

[42] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 28. marts, *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:263, 42. un 43. punkts), un spriedumu *Volvo*, 50. punkts.

98. Tāpat sprieduma *Manfredi* u.c.[43] 78. un 79. punktā Tiesa nosprieda, ka ar valsts tiesību normu, saskaņā ar kuru prasības par zaudējumu atlīdzību noilguma termiņš sākas dienā, kad lēmums par aizliegto vienošanos vai saskaņoto darbību ticis pieņemts, tiesību prasīt aizliegtās vienošanās vai saskaņotas darbības rezultātā radušos zaudējumu atlīdzību īstenošana varētu tikt padarīta par praktiski neiespējamu, it īpaši, ja šajā valsts tiesību normā ir paredzēts īss noilguma termiņš un tas, ka šis termiņš nevar tikt apturēts. Tiesas ieskatā šādā situācijā turpinātu vai atkārtotu pārkāpumu gadījumā nav izslēgts, ka noilguma termiņš beidzas pirms pārkāpuma izbeigšanas, un šādā gadījumā nevienai personai, kura ir cietusi zaudējumus pēc noilguma termiņa beigšanās, nav iespējams celt prasību.

99. *Google* un Komisija uzskata, ka šos izteikumus nevar attiecināt uz šīs lietas ietvaru. Tādējādi atšķirībā no lietas *Manfredi* u.c. šajā lietā noilguma termiņš, pat katrs dalāmais noilguma termiņš, neesot varējis sākties pirms attiecīgās uzzināšanas. Risks, ka termiņš beidzas, vēl pirms cietusī persona var prasīt atlīdzību, nevarot pastāvēt.

100. Turklāt lietā *Volvo* aplūkotais pārkāpums esot bijusi slepena aizliegtā vienošanās, par kuru prasītāja minētajā lietā jebkurā gadījumā esot uzzinājusi tikai pēc pārkāpuma beigām. Tādējādi nosacījumam par pārkāpuma beigšanos, lai sāktos noilguma termiņš, neesot nekādas faktiskas nozīmes strīda atrisinājumā minētajā lietā.

101. Taču šajā lietā pārkāpums esot izpaudies kā publiska rīcība, kuras izdarītājs ir zināms. Turklāt noilguma termiņš neesot sācies, pirms cietusī persona uzzināja šo informāciju, un noilguma termiņš esot bijis pietiekami garš. Līdz ar to nešķiet, ka, lai izmantotu tiesības uz atlīdzību, ir nepieciešams, lai noilguma termiņa sākums turklāt ir pakārtots pārkāpuma izbeigšanai. Cietusī persona pavisam noteikti varot pielāgot savu prasījumu summu noilguma termiņa turpināšanās gaitā un zaudējumu palielināšanās gaitā.

102. Galu galā saskaņā ar Tiesas konstatējumiem lietā *Cogeco Communications*[44] noilguma regulējums ir jāaplūko kopumā, lai noteiktu, vai tā dažādie aspekti, tos vērtējot visaptveroši, patiešām padara tiesību uz atlīdzību izmantošanu faktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinošu. Šajā lietā tas tā neesot.

103. Visbeidzot, pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas nevienā dalībvalstu juridiskajā sistēmā noilguma termiņa sākums attiecībā uz konkurences tiesību pārkāpumu neesot bijis pakārtots pārkāpuma izbeigšanas nosacījumam. Šī direktīva šajā ziņā esot radījusi jaunu juridisko realitāti, kuras prasības nevar pielīdzināt efektivitātes principa prasībām, kuras bija spēkā iepriekš. Pieprasot šādu nosacījumu pirms direktīvas īstenošanas, pastāvētu risks, ka tiek atzīta tās horizontālā tiešā iedarbība starp privātpersonām, kas būtu pretrunā iedibinātajai judikatūrai[45].

104. Taču šādai argumentācijai nevar piekrist.

[43] Spriedums, 2006. gada 13. jūlijs (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461).

[44] Spriedums, 2019. gada 28. marts (C-637/17, EU:C:2019:263, 45. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:32, 81. punkts).

[45] Spriedums, 1994. gada 14. jūlijs, *Faccini Dori* (C-91/92, EU:C:1994:292, 19.–30. punkts).

105. Tā, protams, ir iespējams, ka dalībvalstu civiltiesībās ir paredzēts tāda pastāvīga nodarījuma institūts, kurš notiek pakāpeniski laikā un par kuru noilgums iestājas pakāpeniski. Tāpat arī Savienības ārpuslīgumiskās atbildības noilgums iestājas pakāpeniski laikā, ja kaitējums ir turpināts [46].

106. Tomēr zaudējumu atlīdzināšanas prasība par konkurences tiesību pārkāpumu, kāds aplūkots pamatlietā, strukturāli atšķiras no tradicionālas civilprasības par ārpuslīgumisko atbildību.

107. Vispirms, tā ir pamatota ar tiesībām, kas izriet no LESD 101. un 102. panta pilnīgas efektivitātes, jo ar to var ne tikai atlīdzināt tiešo kaitējumu, ko attiecīgā persona apgalvo esam cietusi, bet arī netiešo kaitējumu, kāds nodarīts tirgus struktūrai un darbībai, liedzot tam darboties ar pilnu ekonomisko atdevi tostarp attiecīgo patērētāju labā [47]. Prasības par zaudējumu atlīdzību par Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumiem ir šo tiesību normu īstenošanas sistēmas neatņemama sastāvdaļa [48]. Īstenojot savas tiesības uz atlīdzību, cietusī persona veicina Savienības mērķu īstenošanu un tādējādi kļūst par Savienības interešu "aizstāvi" vai "īstenotāju" [49].

108. Ja šāda konkurences tiesību īstenošanas prasība pēc privātas iniciatīvas (*private enforcement*) ir pamatota ar LESD 101. vai 102. panta pārkāpumu, jēdzienam "pārkāpums", kas ir autonoms Savienības tiesību jēdziens, var būt atšķirīgs tvērums tikai Savienības konkurences tiesību normu īstenošanas, ko veic valsts iestādes (*public enforcement*), kontekstā [50]. Tādēļ pārkāpumu, ar kuru ir pamatota prasība par atlīdzību, nosaka Savienības tiesības.

109. Turpinājumā, lai celtu zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences tiesību pārkāpumiem, principā ir nepieciešama sarežģīta faktu un ekonomiskā analīze [51]. Turklāt situācijai pastāvīgi ir raksturīga informācijas asimetrija par sliktu cietušajai personai [52]. Līdz ar to valsts tiesību akti, kuros noteikts datums, no kura sākas noilguma termiņš, tā ilgums un tā apturēšanas vai pārtraukšanas noteikumi, ir jāpielāgo konkurences tiesību īpatnībām [53].

110. Šajā ziņā, protams, pastāv konkurences tiesību pārkāpumi, kuri var notikt nekavējoties, veicot vienu darbību, piemēram, aicinājums boikotēt vai vienota līgumiska diskriminācija, ko veic dominējošs uzņēmums.

111. Tomēr, kā pareizi uzsver iesniedzējtiesa, tāda dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kāda aplūkota šajā lietā, ir tikai kopumā īstenota rīcība, kas ar savu apjomu, ilgumu, intensitāti un izpildes veidu ir izraisījusi vai varēja izraisīt konkurences apstākļu būtisku izkropļojumu vai pretkonkurences sekas.

[46] Skat. spriedumu, 2007. gada 19. aprīlis, *Holcim* (*Deutschland*)/Komisija (C-282/05 P, EU:C:2007:226, 35. punkts); skat. arī spriedumus, 2005. gada 21. aprīlis, *Holcim* (*Deutschland*)/Komisija (T-28/03, EU:T:2005:139, 69. un 70. punkts un tajos minētā judikatūra), un 2021. gada 20. janvāris, *Folschette* u.c./Komisija (T-884/19, nav publicēts, EU:T:2021:27, 25. punkts).

[47] Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2001. gada 20. septembris, *Courage* un *Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, 26. punkts), un 2023. gada 16. februāris, *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, EU:C:2023:99, 42. punkts).

[48] Spriedums, 2021. gada 6. oktobris, *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, 37. punkts).

[49] Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, EU:C:2022:712, 57. punkts).

[50] Skat. *mutatis mutandis* spriedumus, 2019. gada 14. marts, *Skanska Industrial Solutions* u.c. (C-724/17, EU:C:2019:204, 47. punkts), un 2021. gada 6. oktobris, *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, 38. punkts).

[51] Spriedumi, 2019. gada 28. marts, *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:263, 46. punkts); *Volvo*, 54. punkts, un 2023. gada 20. aprīlis, *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2023:298, 60. punkts).

[52] Spriedumi *Volvo*, 55. punkts, un 2023. gada 16. februāris, *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, EU:C:2023:99, 43. punkts).

[53] Spriedumi, 2019. gada 28. marts, *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:263, 47. punkts); *Volvo*, 53. punkts, un 2023. gada 20. aprīlis, *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2023:298, 60. punkts).

112. Tāpat kā attiecībā uz kompleksu un turpinātu LESD 101. panta pārkāpumu, vēlme "sadalīt" LESD 102. punkta pārkāpumu un noilguma termiņu šādam pārkāpumam, kurš, kā norādīts šo secinājumu 90. un 91. punktā, tikpat lielā mērā atbilst konkurences tiesību vienota un turpināta pārkāpumu kritērijiem, būtu mākslīga.

113. Tieši tāpat ir nepieciešams neļaut beigties noilguma termiņam, pirms ir beidzies pārkāpums, lai aizsargātu cietušo personu tiesības saņemt pilnīgu atlīdzinājumu par tām nodarīto kaitējumu, kas ietilpst judikatūras *acquis* pirms direktīvas pieņemšanas [54].

114. Kā šajā gadījumā norāda *Heureka*, it īpaši digitālajā jomā pārkāpumam var būt sekas vairākos līmeņos (tirgotāji, reklāmdevēji, lietotāji) un tas var mainīt tirgus struktūru. Taču pārkāpumu šajā jomā un tā izraisīto kaitējumu ir ļoti grūti pierādīt, pirms pārkāpums ir beidzies, un prasība par to, ka ir jāceļ prasība un tā pakāpeniski jāpielāgo, palielinot atlīdzināmo zaudējumu summu, tādējādi pārmērīgi apgrūtina vai pat padara neiespējamu tiesību uz pilnīgu atlīdzinājumu izmantošanu.

115. Turklāt no Tiesas judikatūras izriet, ka Savienības tiesībās pirms direktīvas pieņemšanas jau bija prasīts, lai noilguma termiņi nesāktos, pirms cietušās personas ir uzzinājušas informāciju, kas nepieciešama to prasības celšanai, konkrēti, konkurences tiesību pārkāpuma un kaitējuma esamību [55]. Taču, šķiet, ka šādu uzzināšanu ir ļoti grūti prezumēt, pirms ir beidzies komplekss konkurences tiesību pārkāpums.

116. Līdz ar to padarīt noilgumu saistošu cietušai personai, pamatojoties vienīgi uz apgalvotu šīs personas zināšanu par pārkāpumu, nozīmē izraisīt tiesisko nedrošību. Turpretim divkāršais nosacījums par zināšanu par pārkāpumu un pārkāpuma izbeigšanos ļauj noteikt noilguma termiņa sākumpunktu precīzi un uzticami, it īpaši tādu prasību gadījumos, kas celtas pēc konkurences iestādes pieņemta lēmuma, cietušās personas interesēs, bet arī pārkāpuma izdarītāja interesēs.

117. Pretējā gadījumā padarīt noilgumu saistošu cietušai personai, lai gan pārkāpums vēl joprojām notiek, būtu ciniski. Turklāt risks cietušajai personai, ka tās zināšana par pārkāpumu var priekšlaicīgi kļūt tai saistoša, varētu izraisīt to, ka cietušās personas nelabprāt ziņo par pārkāpumu Komisijai vai konkurences iestādei, tādējādi kaitējot konkurences tiesību efektīvai īstenošanai.

118. Tāpat prasība par pārkāpuma izbeigšanos, lai sāktu skaitīt noilguma termiņu, var arī likt pārkāpējam ātrāk izbeigt attiecīgo pārkāpumu, lai noilguma termiņu sāktu skaitīt pēc iespējas ātrāk. Turpretim regulējums, kurš ļauj dalīt noilgumu vairākos secīgos *dies a quo*, nodrošina pārkāpējam to, ka viņam pastāv risks, ka viņam pastāvīgi piespriedīs atlīdzināt zaudējumus tikai par mazu daļu no pārkāpuma, kas atbilst noilguma termiņa ilgumam, un tādējādi nemudina to izbeigt pārkāpumu.

119. Pretēji tam, ko tiesas sēdē šajā tiesvedībā apgalvoja Komisija, pieprasīt, lai būtu izpildīts divkāršais nosacījums par pārkāpuma zināšanu un par pārkāpuma izbeigšanos, lai sāktos noilguma termiņš, nozīmē, ka cietušajai personai arī nav mudinājuma palikt neaktīvai, neraugoties uz to, ka tā zina par pārkāpumu, tādējādi sekmējot kaitējuma nodarīšanu. Attiecīgā gadījumā ir pilnīgi iespējams, ka šāda bezdarbība, kas ir pretrunā labticības principam, tiek ņemta vērā, nosakot atlīdzības apmēru. Taču šādu faktoru nevar ņemt vērā, lai noteiktu noilguma termiņa sākumu.

[54] Spriedumi, 2006. gada 13. jūlijs, *Manfredi* u.c. (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461, 95. punkts), un 2023. gada 16. februāris, *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, EU:C:2023:99, 35. punkts).

[55] Spriedums *Volvo*, 56.–61. punkts.

120. Šķiet, izņēmums nosacījumam par pārkāpuma izbeigšanos, lai sāktu skaitīt noilguma termiņu, ir iedomājams tikai ļoti ierobežotā veidā, it īpaši, ja valsts tiesībās pirms direktīvas pieņemšanas ir nodrošināts, ka noilguma termiņš nebeidzas pirms šīs pārkāpuma izbeigšanās, pateicoties citām tiesību normām, piemēram, piemērojot termiņa apturēšanas vai pārtraukšanas noteikumus līdz datumam, kad lēmums par pārkāpumu kļūst galīgs. Pat tādā gadījumā valsts tiesai ir jāpārbauda, ka ir atlicis gana daudz laika, lai cietusī persona varētu sagatavot un celt savu prasību pēc galīgā lēmuma pieņemšanas [56].

121. Tā kā cietusī persona izmanto savas subjektīvās tiesības uz atlīdzību, ir pamatoti, ka viņas rīcībā ir subjektīvs noilguma termiņš, kurš nevar sākties, pirms tādas informācijas uzzināšanas, kas ir būtiska viņas prasības celšanai. Šādā veidā viņa atšķiras no Komisijas, kura īsteno savu objektīvo kompetenci un kura atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 25. panta 2. punktam ņem vērā vienīgi objektīvo noilguma termiņu, sākot skaitīt to no brīža, kad pārkāpums ir izdarīts vai ir beidzies.

122. Tomēr saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 2. pantu attiecībā uz pārkāpuma, uz kuru tā atsaucas, pierādīšanas pienākumu cietusī persona ir tādā pašā situācijā kā Komisija. Līdz ar to nav pamatoti nostādīt šo personu neizdevīgākā situācijā nekā Komisiju attiecībā uz pārkāpuma izbeigšanos kā noilguma termiņa sākšanās kritēriju. Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka šai personai nav tādu kompetenču un izmeklēšanas līdzekļu, kādi ir Komisijai, lai pierādītu pārkāpumu [57], bet praksē tā ir atkarīga no Komisijas lēmuma.

123. No šiem apsvērumiem izriet, ka, lai ļautu efektīvi īstenot tiesības uz atlīdzību un tādējādi sasniegtu konkurences tiesību noteikumu īstenošanas, ko veic cietušās personas, mērķus, ir vajadzīgs, lai noilguma termiņš prasības par atbildību celšanai nesāktos pirms šāda pārkāpuma izbeigšanas.

124. Pretēji Komisijas un *Google* argumentiem spriedumu *Volvo* un *Manfredi* u.c. [58] pamatā esošais *ratio decidendi* ir pilnībā attiecināms uz šo lietu. Līdz ar to uz trešo jautājumu un ceturtā jautājumu i) punktu ir jāatbild tādējādi, ka LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram ir atļauts, ka noilguma termiņš tiesībām uz to zaudējumu atlīdzināšanu, kas radušies pret konkurenci vērstas rīcības dēļ, sākas, pirms šī rīcība ir tikusi pilnībā izbeigta.

125. Tas nozīmē, ka tādā situācijā, kāda aplūkota pamatlietā, noilguma termiņš nevarēja būt sācies, pirms ir beidzies pārkāpums, proti, tas varēja sākties agrākais 2017. gada 27. jūnijā (skat. šo secinājumu 85. punktu). No tā izriet, ka šis termiņš nebija beidzies, pirms beidzās Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņš 2016. gada 27. decembrī. Šādos apstākļos pamatlietā aplūkotā situācija nebija radusies pirms šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām, bet turpināja radīt sekas pēc šī termiņa beigām, tādēļ minētās direktīvas 10. pants ir piemērojams šai situācijai (skat. šo secinājumu 74. un 75. punktu).

[56] Šajā nozīmē skat. *Commission staff working paper accompanying the white paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules, SEC(2008) 404*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008SC0404, 238. punkts.

[57] Attiecībā uz šo pēdējo punktu skat. spriedumu *Volvo*, 55. punkts.

[58] Spriedums, 2006. gada 13. jūlijs (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461).

2. Vai noilguma termiņš var sākties, pirms cietusī persona ir uzzinājusi, ka attiecīgā rīcība ir konkurences noteikumu pārkāpums? (ceturtā jautājuma ii) punkts)

126. Ar ceturtā prejudiciālā jautājuma ii) punktu iesniedzējtiesa vaicā, vai LESD 102. pants un efektivitātes princips pieļauj valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram noilguma termiņa sākšanās brīdis nav saistīts ar uzzināšanu par to, ka attiecīgā rīcība ir konkurences noteikumu pārkāpums, kā šobrīd paredzēts Direktīvas 2014/104 10. panta 2. punkta a) apakšpunktā. Šis jautājums šajā gadījumā nerodas, ja tiek izmantota atbilde, kas sniegta uz trešo jautājumu un ceturtā jautājuma i) punktu, proti, ka noilguma termiņš katrā ziņā nesākas, pirms ir pilnībā beidzies pārkāpums. Tādēļ viedoklis par ceturtā jautājuma ii) punktu tiek pausts tikai pakārtoti.

127. Efektivitātes princips prasa, lai noilguma termiņi zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par dalībvalstu un Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumiem nesāktos, pirms cietusī persona ir uzzinājusi vai saprātīgi var uzskatīt, ka tā ir uzzinājusi informāciju, kas ir vajadzīga tās zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanai. Šī informācija ietver konkurences tiesību pārkāpuma esamību, zaudējumu esamību, cēloņsakarību starp šiem zaudējumiem un šo pārkāpumu, kā arī šī pārkāpuma izdarītāja identitāti [59].

128. Kā skaidroja ģenerāladvokāts A. Rants [*A. Rantos*], šajā kontekstā konstatēt brīdi, kurā cietusī persona ir uzzinājusi par "pārkāpuma esamību" attiecīgās rīcības juridiskās kvalifikācijas nozīmē, nozīmē izraisīt tiesisko nedrošību. Līdz ar to būtu lietderīgi balstīties uz pieņēmumu, ka tādu izrietošo (jeb "follow-on") prasību ietvaros, kuras ir celtas pēc Komisijas vai valsts konkurences iestādes lēmuma [60], var saprātīgi uzskatīt, ka gadījumā, ja nav citu norāžu, šīs informācijas, kas ir vajadzīga, lai celtu prasību, uzzināšana ir notikusi datumā, kad Komisijas lēmuma kopsavilkums (vai ekvivalents valsts konkurences iestādes lēmuma gadījumā) ir publicēts *Oficiālajā Vēstnesī* [61].

129. Turpretim patstāvīgo (jeb "stand-alone") prasību ietvaros, kad nepastāv konkurences iestādes iepriekšējs lēmums [62], tāds publisks uzzināšanas atsauces punkts nepastāv un galu galā valsts tiesai ir jānosaka brīdis, kurā cietusī persona uzzināja par "pārkāpuma esamību", pamatojoties tikai uz atbildētāja sniegtām norādēm. Šajā ziņā nevar noteikt prasību, lai faktu juridiskā kvalifikācija par konkurences tiesību pārkāpumu notiek bez mazākajām šaubām; to parasti ir grūti izdarīt, pirms šāds pārkāpums ir konstatēts ar administratīvu lēmumu vai tiesas nolēmumu. Tomēr pretējā gadījumā tādu vienkāršu un atsevišķu faktu zināšana, kuri varētu radīt aizdomas par konkurences tiesību pārkāpumu, nevar būt pietiekama, lai uzskatītu, ka cietusī persona ir zinājusi par pārkāpuma esamību. Ir jāpastāv precīzu un saskaņotu norāžu kopumam, uz kuru pamata var prezumēt, ka rūpīga puse nevarēja pamatoti nezināt, ka fakti, kurus tā zināja vai kurus tā varēja zināt, līdzinājās konkurences tiesību pārkāpumam.

130. Šādā kontekstā ir taisnība, ka rūpības pienākuma aspektā uzņēmumu, kuriem ir juridiskie konsultanti un patērētāji "komersanti", no vienas puses, un "parasto" patērētāju, no otras puses, nošķiršana tikai palielina tiesisko nedrošību [63]. Tomēr, šķiet pamatoti, ka tiesa, pārbaudot, vai cietusī persona zināja par pārkāpuma esamību un vai tā šajā ziņā pildīja savu rūpības pienākumu, ņem vērā šo atšķirību. Tāpat šķiet iespējams ņemt vērā to, ka atsevišķus tādus pārkāpumus kā

[59] Spriedums *Volvo*, 56.–60. punkts.

[60] Attiecībā uz šo definīciju skat. ģenerāladvokāta Dž. Pitrucellas [*G. Pitruzzella*] secinājumus lietā *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2022:659, 32.–35. punkts).

[61] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Volvo*, 71. punkts, un ģenerāladvokāta A. Ranta secinājumus lietā *Volvo* un *DAF Trucks* (C-267/20, EU:C:2021:884, 122. un 123. punkts).

[62] Attiecībā uz šo definīciju skat. ģenerāladvokāta Dž. Pitrucellas secinājumus lietā *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2022:659, 32.–35. punkts).

[63] Skat. ģenerāladvokāta A. Ranta secinājumus lietā *Volvo* un *DAF Trucks* (C-267/20, EU:C:2021:884, 121. un 122. punkts).

nolīgumus par cenām starp tiešiem konkurentiem ir vieglāk kvalificēt kā tādus, kas ir pretrunā konkurences noteikumiem, nekā citu rīcību, it īpaši to, kas notiek jaunos tirgos un kas ir mazāk zināma konkurences iestādēm un kuru tās analizē mazāk.

131. Uz šo apsvērumu pamata uz ceturtā prejudiciālā jautājuma ii) punktu ir jāatbild, ka saskaņā ar LESD 102. pantu, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, noilguma termiņiem zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par dalībvalstu un Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumiem nav jāsākas, pirms cietusī persona ir uzzinājusi vai saprātīgi var uzskatīt, ka tā ir uzzinājusi informāciju, kas ir vajadzīga tās zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanai, tostarp informāciju par konkurences tiesību pārkāpuma esamību. Ja šāda prasība tiek celta pēc konkurences iestādes pieņemta lēmuma, var saprātīgi uzskatīt, ka gadījumā, ja nav citu norāžu, šī uzzināšana ir notikusi – un tas vēl ir jāpārbauda valsts tiesai –, sākot ar brīdi, kad šī lēmuma kopsavilkums ir oficiāli publicēts. Ja šāds lēmums nav pieņemts, pārkāpuma esamības zināšanas faktu var konstatēt tikai tad, ja pastāv precīzu un saskaņotu norāžu kopums, uz kura pamata var prezumēt, ka rūpīga puse nevarēja pamatoti nezināt, ka fakti, kurus tā zināja vai kurus tā varēja zināt, līdzinājās konkurences tiesību pārkāpumam.

3. Vai noilguma termiņš ir jāaptur, kamēr notiek procedūra Komisijā un kamēr Komisijas lēmums tiek pārbaudīts tiesā? (ceturtā jautājuma iii) un iv) punkts)

132. Ar ceturtā prejudiciālā jautājuma iii) un iv) punktu iesniedzējtiesa vaicā, vai LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, pieļauj valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram konkurences tiesību pārkāpuma noilguma termiņš netiek ne apturēts, ne pārtraukts, kamēr Komisijā notiek procedūra par šo pārkāpumu, kas vēl turpinās, un kurš arī nesatur noteikumu par to, ka noilguma termiņa apturēšana beidzas ne agrāk kā vienu gadu pēc tam, kad lēmums par pārkāpumu ir kļuvis galīgs.

133. Tāpat kā ceturtā jautājuma ii) punkta gadījumā šis jautājums šajā gadījumā nerodas, ja tiek izmantota atbilde, kas sniegta uz trešo jautājumu un ceturtā jautājuma i) punktu. Tādēļ viedoklis par ceturtā jautājuma iii) un iv) punktu tiek pausts tikai pakārtoti.

134. Lai noteiktu, vai valsts noteikumi par noilgumu padara tiesību celt prasību īstenošanu pārmērīgi grūtu vai pat praktiski neiespējamu, ir jāpārbauda viss valsts noilguma regulējums. Tādēļ nav izolēti jāpārbauda tikai atsevišķi šī regulējuma aspekti[64]. Iespēja apturēt noilguma termiņu uz laiku, kamēr notiek procedūra Komisijā un kamēr tās lēmums tiek pārbaudīts tiesā, ir tikai viens no tā aspektiem.

135. Kā norāda Komisija, noilguma termiņa apturēšanas pamats ir tāds, ka prasītājam būtu jābūt iespējai sagaidīt konkurences iestādes izmeklēšanas un, attiecīgā gadījumā, tās lēmuma pārbaudes tiesā rezultātu. Tas viņam ļaus izvērtēt, vai ir izdarīts konkurences tiesību pārkāpums, uzzināt tā apmēru un tā ilgumu un pamatoties uz šo konstatējumu turpmākas zaudējumu atlīdzināšanas prasības ietvaros.

136. Lietā *Cogeco Communications* Tiesa tādējādi konstatēja, ka tiesību celt prasību izmantošana tiek padarīta pārmērīgi grūta vai pat praktiski neiespējama, ja noilguma termiņš, kas sākas pirms to procedūru pabeigšanas, kuru beigās galīgo lēmumu pieņem valsts konkurences iestāde vai

[64] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 28. marts, *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:263, 45.–55. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:32, 81. punkts), kā arī ģenerāladvokāta A. Ranta secinājumus lietā *Volvo* un *DAF Trucks* (C-267/20, EU:C:2021:884, 101. punkts).

apelācijas iestāde, ir pārāk īss salīdzinājumā ar šo procedūru ilgumu un ja tas nevar tikt ne apturēts, ne pārtraukts šādu procedūru laikā tādējādi, ka nav izslēgts, ka šis noilguma termiņš beidzas pat pirms minēto procedūru pabeigšanas, tādējādi liedzot cietušajai personai celt prasību, kas pamatota ar šādu lēmumu [65].

137. No šīs judikatūras izriet, ka cietušajai personai ir jābūt iespējai pamatot savu prasību ar konkurences iestādes lēmumu par attiecīgo Savienības konkurences noteikumu pārkāpumu. Noilguma termiņa automātiska apturēšana vai pārtraukšana konkurences iestādes procedūru laikā var būt līdzeklis, lai to izdarītu. Tomēr šķiet, ka valstu regulējumos ir iespējami arī citi veidi, lai garantētu to, ka cietusī persona var pamatot savu prasību ar lēmumu par pārkāpumu.

138. Līdz ar to uz ceturtā jautājuma iii) un iv) punktu ir jāatbild, ka LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, pieļauj tādu noilguma regulējumu zaudējumu atlīdzināšanas prasību par konkurences tiesību pārkāpumiem celšanai, atbilstoši kuram noilguma termiņš netiek automātiski ne apturēts, ne pārtraukts, kamēr notiek procedūra konkurences iestādē vai kamēr šādas iestādes lēmums tiek pārbaudīts tiesā. Tomēr LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, prasa, lai valsts noilguma regulējums ļautu cietušajai personai pamatot savu prasību ar konkurences iestādes lēmumu par attiecīgo Savienības konkurences noteikumu pārkāpumu.

VI. Secinājumi

139. Ņemot vērā šos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Městský soud v Praze* (Prāgas pilsētas tiesa, Čehijas Republika) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbildēt šādi:

1) Lai noteiktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/104/ES (2014. gada 26. novembris) par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem, 10. panta piemērojamību laikā, ir jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotā situācija ir radusies pirms šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām vai arī tā turpina radīt sekas arī pēc šī termiņa beigām. Šajā nolūkā ir jānoskaidro, vai datumā, kad beidzās Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņš, pamatlietā aplūkotajai situācijai piemērojamais noilguma termiņš bija beidzies, un tas nozīmē, ka ir jānosaka brīdis, kurā šis noilguma termiņš sākās. Laikposmā pirms Direktīvas 2014/104 transponēšanas termiņa beigām noilguma termiņa sākumpunktu nosaka saskaņā ar valsts tiesībām.

2) LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram ir atļauts, ka noilguma termiņš tiesībām uz to zaudējumu atlīdzināšanu, kas radušies turpinātas pret konkurenci vērstas rīcības dēļ, sākas, pirms šī rīcība ir tikusi pilnībā izbeigta.

3) Saskaņā ar LESD 102. pantu, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, noilguma termiņiem, ko piemēro zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par dalībvalstu un Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumiem, nav jāsākas, pirms cietusī persona ir uzzinājusi vai saprātīgi var uzskatīt, ka tā ir uzzinājusi informāciju, kas ir vajadzīga tās zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanai, tostarp informāciju par konkurences tiesību pārkāpuma esamību. Ja šāda prasība tiek celta pēc konkurences iestādes pieņemta lēmuma, var saprātīgi uzskatīt, ka gadījumā, ja nav citu norāžu, šī uzzināšana ir notikusi – un tas vēl ir jāpārbauda valsts tiesai –, sākot ar brīdi,

[65] Spriedums, 2019. gada 28. marts, *Cogeco Communications* (C-637/17, EU:C:2019:263, 52. punkts).

kad šī lēmuma kopsavilkums ir oficiāli publicēts. Ja šāds lēmums nav pieņemts, pārkāpuma esamības zināšanas faktu var konstatēt tikai tad, ja pastāv precīzu un saskaņotu norāžu kopums, uz kura pamata var prezumēt, ka rūpīga puse nevarēja pamatoti nezināt, ka fakti, kurus tā zināja vai kurus tā varēja zināt, līdzinājās konkurences tiesību pārkāpumam.

4) LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, pieļauj tādu noilguma regulējumu zaudējumu atlīdzināšanas prasību par konkurences tiesību pārkāpumiem celšanai, atbilstoši kuram noilguma termiņš netiek automātiski ne apturēts, ne pārtraukts, kamēr notiek procedūra konkurences iestādē vai kamēr šādas iestādes lēmums tiek pārbaudīts tiesā. Tomēr LESD 102. pants, lasot to kopsakarā ar efektivitātes principu, prasa, lai valsts noilguma regulējums ļautu cietušajai personai pamatot savu prasību ar konkurences iestādes lēmumu par attiecīgo Savienības konkurences noteikumu pārkāpumu.